

Uz reformu takas

Elīna Pankovska, 2015. gada 22. decembris 00:00

Šis gads tieslietās nesis vairākas pārmaiņas; tiesās skatītas plašu rezonansi guvušas lietas

Tieslietu nozare virzās uz sakārtošanu. Joprojām norit jaunā cietuma projektēšana, tas atradīsies Liepājā un to plānots pabeigt līdz 2016.gada aprīlim, bet būvniecību – 2018. gada nogalē.

Tiesām būtisks

«Šis bija būtisku strukturālu reformu gads Latvijas tiesu sistēmā. Pirmoreiz tiesu sistēmas 20 gadu vēsturē ir sāka reforma, tiesām pārejot uz trīs instanču tiesu sistēmu – Augstākās tiesas reorganizāciju un rajona tiesu un apgabaltiesu kompetences paplašināšanu. Otra reforma saistīta ar rajona tiesu namu koncepciju. Šogad reorganizētas Siguldas tiesa, Rīgas pilsētas Centra rajona tiesa, Jūrmalas pilsētas tiesa. Nākamā gada sākumā notiks Latgales tiesu reorganizācija,» uzsver Augstākās tiesas un Tieslietu padomes (TP) priekšsēdētājs Ivars Bičkovičs. Viņš arī atzīmē, ka Tieslietu padome iniciējusi un virzījusi vairākus tiesu sistēmai nozīmīgus jautājumus. Trīs svarīgie no tiem – pirmkārt, grozījumi likumā Par tiesu varu, kas paredz TP funkciju un lomas paplašināšanu, nododot tās pārziņā virkni tiesnešu karjeras jautājumus. Otrkārt, tiesu komunikācijas pilnveidošana. Apstiprināti divi dokumenti – tiesu sistēmas komunikācijas vadlīnijas, kas aptver visas TP pārstāvētās institūcijas, un komunikācijas stratēģija tiesām. Treškārt, panākts tiesnešu un tiesu darbinieku atalgojuma līdzsvars vienotajā valsts pārvaldes atalgojuma sistēmā.

«TP īpaši vērš uzmanību uz nepietiekamu finansējumu tiesu darbinieku konkurētspējīgam atalgojumam, kā dēļ personāla mainība tiesās sasniedz 40%. Pozitīvu tendenci nākamajam gadam rāda tiesu statistika, proti, samazinās lietu pieplūdums pirmās instances tiesās un kasācijas instancē,» piebilst I. Bičkovičs.

Notāriem pārmaiņas

Latvijas zvērinātu notāru padomes priekšsēdētāja Sandra Stīpniece atzīmē, ka 2015.gadā Latvijas notariātā bijuši notikumi, kuri ir svarīgi gan nacionālā, gan starptautiskā līmenī. Proti, kopš maija iespējama īpašuma tiesību elektroniska nostiprināšana zemesgrāmatā. Šo tiesību nostiprināšana, ja tās pamatā ir notariālais akts, ir kļuvusi drošāka, ātrāka un izdevīgāka, norāda S. Stīpniece. Šāda prakse jau vairākus gadus pastāv Lietuvā un Igaunijā, kā arī citās valstīs. «Šobrīd zemesgrāmatu arhīvos ir uzkrāti vairāk nekā 20 milj. dokumentu saistībā ar īpašuma tiesībām, bet arhīvu digitalizēšanai nepieciešami apmēram 15,7 milj. eiro,» piebilst S. Stīpniece.

Tāpat kopš maija publisko testamentu reģistrā ir atrodami visi zvērinātu notāru apliecinātie pēdējās gribas rīkojuma akti. Kopš šā gada 17. augusta zvērināti notāri drīkst kārtot pārrobežu mantojuma lietas Eiropas Savienības ietvaros. Savukārt no šā gada 29. decembra zvērināts notārs, kas būs nokārtojis sertificēta mediatora eksāmenu, drīkstēs vadīt mediāciju kā sertificēts mediators.

Šodien ir jābūt pieejamam Satversmes tiesas spriedumam lietā, kurā apstrīdētas normas par valsts amatpersonas statusa noteikšanu maksātspējas procesa administratoriem. Šis jautājums ir izraisījis veselu vētru zvērinātu advokātu vidū, kas darbojas arī kā maksātspējas administratori. Galvenās bažas ir par to, ka pēc valsts amatpersonas statusa noteikšanas administratoriem būs jāiesniedz valsts amatpersonu deklarācijas, līdz ar to arī jāatklāj savu klientu identitāte. Zvērināts advokāts un Latvijas sertificētu maksātspējas administratoru valdes priekšsēdētājs Olavs Cers uzsver, ka svarīgi ir sagaidīt, kādu lēmumu pieņems Satversmes tiesa, jo no tā izriet arī turpmāk speramie soļi.

Tomēr satraucošs ir fakts, ka pēc šī tiesas lēmuma ir tikai piecas darba dienas, lai zvērināti advokāti izvērtētu, vai saglabāt arī maksātspējas administratora sertifikātu, norāda jomas pārstāvji. Tas ir pārāk īss laiks. Šobrīd tiek plānots, ka maksātspējas administratori par valsts amatpersonām kļūs no 2016. gada 1. janvāra. Ja tas tā notiks, iespējams, administratoru rindas varētu saplakt.

Atsevišķas lietas

Zvērināta advokāte Andra Rubene atzīmē: «Kreditēšanas sektorā gada sākumā ļoti aktuālas bija peripetijas saistībā ar «nolikto atslēgu» principu jeb kredītu ar iekļātā īpašuma nodošanas tiesībām. Reaģējot uz to, ka likumdevējs sākotnēji plānoja noteikt šo principu kā obligātu, bankas būtiski paaugstināja pirmo iemaksu un piemēroja mazāk izdevīgu pirmo procentu likmi, tādējādi samazinot kredītu pieejamību jaunajām ģimenēm. Lai situāciju risinātu, likumdevējs bija spiests grozīt iecerēto Maksātspējas likuma regulējumu, ieviešot šo principu kā izvēles iespēju. Ievērojot klasiskā kredīta izdevīgākos noteikumus, kredītņēmēji pārsvarā turpina izvēlēties šos kredītus. 2015. gads mazumtirdzniecības sektorā pagāja, komersantiem aktīvi pielāgojot līgumu noteikumus negodīgas mazumtirdzniecības prakses aizlieguma likumam, kurš stāsies spēkā 2016. gada 1. janvārī, un apspriežot turpmāko sadarbību ar piegādātājiem.» Viņa arī min, ka oktobrī Eiropas Savienības Tiesa pieņēma lēmumu Facebook lietā jeb Maximilian Schrems v Data Protection Commissioner, kas atcēla personas datu nodošanu uz ASV kā uz valsti, kas nodrošina tādu pašu datu aizsardzības pakāpi kā ES valstīs. Šobrīd komersanti, kuri saņēma un nodeva datus apstrādei ASV, izvērtē saņemto un nodoto datu apjomu un iespējamās risinājumus datu apstrādei ASV nākotnē. Joprojām aktuāls ir arī reiderisma jautājums. Šai sakarā Rīgas apgabaltiesa rudenī izskatīja SIA Latvijas projektēšanas sabiedrība lietu, turpinot izvērtēt aktuālo iespējamā reiderisma problemātiku.»